

2021-09-16
Fi2021/03043**Finansdepartementet**Upphandlingsmyndigheten
Box 1194
171 23 SolnaBoverket
Box 534
371 23 Karlskrona

Uppdrag att främja sociala hänsyn vid upphandling inom bygg- och anläggningssektorn

Regeringens beslut

Regeringen ger Upphandlingsmyndigheten och Boverket i uppdrag att tillsammans utveckla stöd för att främja att sociala hänsyn tas vid upphandling inom bygg- och anläggningssektorn i form av villkor avseende jämställdhet och icke-diskriminering. Regeringen ger även myndigheterna i uppdrag att genomföra dels informationsinsatser beträffande stödet, dels kompetenshöjande insatser gällande det befintliga stöd som syftar till att främja att sociala hänsyn avseende arbetsrättsliga villkor tas vid upphandlingar. De kunskapsspridande respektive kompetenshöjande insatserna ska rikta sig till upphandlande myndigheter och enheter, men även till en vidare krets av beställare inom sektorn och som inte omfattas av lagen om offentlig upphandling (2016:1145).

Upphandlingsmyndigheten och Boverket ska senast den 30 juni 2022 redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Finansdepartementet).

För uppdraget får Upphandlingsmyndigheten under 2021 använda högst 1 000 000 kronor som ska redovisas mot anslaget 1:1 Bostadspolitisk utveckling, anslagspost 1 Bostadspol. utv., inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet senast den 15 oktober 2021.

Redovisning av använda medel och återbetalning av ej utnyttjade medel ska ske till Kammarkollegiet, senast den 1 september 2022. Rekvisition och redovisning ska ske med hänvisning till detta beslut.

Bakgrund

I den nationella upphandlingsstrategin (Fi2016/00833 [delvis]) anges att Upphandlingsmyndigheten är en viktig aktör för att höja kompetensen och verka för att sociala hänsyn tas vid upphandlingar. I strategin behandlas flera olika aspekter av sociala hänsyn, bl.a. främjande av jämställdhet, företags respekt för mänskliga rättigheter och inkludering av alla människor. Inom bygg- och anläggningssektorn finns det flera områden där kravställning gällande sociala hänsyn vid upphandling skulle kunna bidra till att inleda en förändringsprocess. Nedan beskrivs några av dessa områden.

Oegentligheter i bygg- och anläggningssektorn, t.ex. brist på arbetsrättsliga hänsyn, leder till att konkurrensen snedvrids. Det finns enligt Statskontoret behov av ytterligare stöd från Upphandlingsmyndigheten avseende kravställning vid upphandling inom bygg- och anläggningsbranschen som innefattar arbetsrättsliga hänsyn (rapport 2020:24). Kompetenshöjande insatser skulle kunna bidra till att arbetsrättsliga villkor användes i högre utsträckning. Det skulle i ett längre perspektiv kunna leda till en förbättring av arbetsvillkoren i branschen.

Kvinnor och personer som inte lever upp till den stereotypa bilden av en byggnadsarbetare riskerar att mötas av olika former av uteslutningsbeteenden. Detta beskrivs t.ex. inom initiativet Stoppa machokulturen, som drivs av Byggnads och Byggcheferna. Diskrimineringsombudsmannen genomförde 2018 och 2019 tillsyn av 150 arbetsgivare inom bygg- och anläggningssektorn. Myndigheten fann att endast 8 procent av de granskade arbetsgivarna levde upp till diskrimineringslagens (2008:567) krav på riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Kravställning innefattande sociala hänsyn vid upphandling skulle kunna bidra till en minskning av de ovan beskrivna problemen.

En ojämn könsfördelning och förekomsten av en sexistisk arbetsplatskultur kan innebära att flera olika grupper, inte bara kvinnor, avstår från att söka sig till branschen. Vidare kan personer som känner sig utsatta lämna branschen. Sveriges byggindustriers statistik visar att färre än en av tio anställda inom bygg- och anläggningsbranschen är kvinnor. Andelen kvinnor har dessutom sjunkit, från 9,7 procent 2016 till 9,0 procent 2018. Krav på sociala hänsyn vid upphandling syftar till att ge en mer inkluderande arbetsmiljö. På sikt kan det bidra till att locka fler kvinnor till bygg- och anläggningssektorn, och till

att fler unga och vuxna väljer en gymnasial utbildning eller högskoleutbildning med en sådan inriktning oavsett kön och bakgrund.

Bygg- och anläggningsbranschen ligger högt i skadestatistiken för arbetsplatsolyckor jämfört med flera andra industriverksamheter. Arbetsmiljöverket har i en kunskapsmanställning (2017:4) identifierat bl.a. maskulinitetsnormer inom sektorn som ett problem för att utveckla projektkulturen vad gäller säkerhetsarbetet. Boverket har i en rapport (2020:20) konstaterat att det finns ett samband mellan den kultur som präglar byggprojekten och förekomsten av fel, brister och skador. Boverket bedömer att särskilda kriterier för projektkultur, som kan användas vid upphandling av bygg- och anläggningsprojekt, skulle kunna leda till en förändring av projektkulturen i sektorn och därmed till att alla tar större ansvar för både arbetsmiljön och slutprodukten.

Att inkludera jämställdhetsperspektivet vid kravställning i samband med en upphandling kan, som beskrivits ovan, på flera sätt påverka jämställdhetsarbetet på bygg- och anläggningsarbetsplatser. När fler, oberoende av kön, lockas till sektorn kan det motverka den könssegregerade arbetsmarknaden och därmed bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet ekonomisk jämställdhet (se skr. 2016/17:1).

Närmare beskrivning av uppdraget

Upphandlingsmyndigheten ska ansvara för att utveckla stödet för att främja att sociala hänsyn avseende jämställdhet och icke-diskriminering tas vid upphandling inom bygg- och anläggningssektorn. Boverket ska, med sin kunskap om sektorn, delta i framtagandet av stödet.

Myndigheterna ska tillsammans arbeta för att nå ut till berörda mottagare genom informationsinsatser samt, i fråga om det befintliga stödet avseende arbetsrättsliga villkor, genom kompetenshöjande insatser. Vid dessa insatser ska samordning ske med myndigheternas pågående uppdrag om ett utvecklat stöd för kvalitetsfrågor som avser arkitektur och gestaltad livsmiljö (Fi2020/02740) och om att främja minskad klimatpåverkan vid offentlig upphandling av bygg-, anläggnings- och fastighetsentreprenader (Fi2020/01192). Det gemensamma projektet om att utveckla stöd för krav om projektkultur inom sektorn ska slutföras och ingå i informationsinsatsen.

Vid genomförandet av uppdraget bör Upphandlingsmyndigheten och Boverket ta tillvara erfarenheter från andra myndigheters arbete, t.ex. arbete som utförts av Arbetsmiljöverket, Trafikverket och Statens energimyndighet.

På regeringens vägnar

Märta Stenevi

Heidi Bogren

Kopia till

Finansdepartementet/BB och OU

Arbetsmarknadsdepartementet/ARM, JÄM och MRB

Infrastrukturdepartementet/US

Arbetsmiljöverket

Statens energimyndighet

Trafikverket